

TELEMANN

Georg Philipp TELEMANN
(1681-1767)

14 Mart 1681, Magdeburg, Almanya – 25 Haziran 1767, Hamburg, Almanya.

Alman müzisyen, besteci. Çok deęiřik sayıda müzik aletini virtz olarak alabilirdi. Kendi kendini yetiřtirdi. Besteleri Alman Barok müzik stilindedir.

1701'de Leipzig niversitesi'nde hukuk ve dil öğrenimi yaptığı yıllarda Handel ile tanışmış ve onun gibi pek çok sabat eserini inceleyerek besteciliği öğrenmiştir. Tüm zamanların en üretken bestecisi olarak bilinir ve Johann Sebastian Bach 'ın çağdaşı, Georg Friedrich Handel 'in de yakın arkadaşıdır.

Bach'tan dört yaş büyük olan ve ondan 17 yıl daha fazla yaşayan Telemann, 12 yaşında başından geçenleri řu sözlerle anlatır: "Müzik düşmanları gruplar halinde anneme geldiler. Eęer müzikle uğraşmama engel olunmazsa ileride dolandırıcı, helebaz, halkı ayartan biri olacaktım. Söylenenler yapıldı: Notalarım ve algılarım elimden alınırken, yaşamımın yarısını kaybetmiş oluyordum."

ağında Bach'tan daha çok tanınan büyük bir besteci olan Telemann, henüz dört yaşındayken rahip olan babası ölünce, yine bir rahip kızı olan annesi evde egemen oldu. Telemann ise okuma, yazma ve Latince

yanında keman, flüt ve siter öğrendi, küçük yaşta çaldığı parçalarla çevresindekileri eğlendirmeye başladı. Annesinin isteği üzerine 1701'de hukuk ve Latince öğrenimine başladı ama müzikten de kopmadı. Gönderildiği Helmstedt'ten ayrılarak Leipzig'e gitti. O çağlarda, müzisyenler için genel kültürden sayılan hukuk öğrenimine devam edecekti. Orada, kendinden dört yaş küçük, ünlü bir organist ile, Haendel ile tanışarak kurduğu dostluk ölümüne kadar sürecekti.

Bestecilikteki ustalığı oda arkadaşı tarafından keşfedilince belediye başkanı ona Thomas Kilisesi için müzik yazmasını önerdi. Telemann, Thomas Kilisesi'nin Bach'tan önceki kantoru Johann Kuhnau ile beraber çalışmaya başladı, ama dini eserler yanısıra opera ve tiyatro müzikleri de yazdı. Kurduğu Collegium Musicum adlı toplulukla halk önünde konserler düzenledi ve opera direktörü oldu. Böylece halk için ilk konser düzenleyicisi olan Telemann, kiliseyi kızdırdı. Kantor Kuhnau'nun onu işte çıkarmak için uğraşmaları sonuçsuz kalsa da, Telemann 1705'te çağrıldığı Sorau

(şimdiki Polonya'daki Zary) kenti müzik direktörlüğünü kabul etti. Sorau'da Prens Promnitz'in şapel ustası (kapelmeister) olunca Polonya ve Fransız müziğini derinlemesine inceleme olanağı buldu. Fransa hayranı kontun sarayında Lully ve Campra gibi bestecilerin eserlerini inceleme olanağı buldu, hatta Polonya halk müziğiyle de ilgilendi.

1708'de İsveç Kralı XII. Karl'ın ordusunun kente yaklaşmasından sonra buradan ayrılarak, başkemancı olarak Eisenach'a gitti. Orada mutlu ve verimli yıllar geçirdi. Bach ile arkadaşlık kurdu; hatta 1714'te oğlu C. Ph. Emmanuel'e vaftiz babalığı yaptı. Kentin nitelikle orkestrası için uvertürler, konçertolar, oda müzikleri besteledi. Evlendi, ancak eşi 1711'de doğum sırasında öldü.

1712'de Frankfurt'Un çağrısını kabul etti. kentin müzik direktörü ve Barfüssiger Kilisesi kapelmeysteri olarak çalıştı. Hem besteci, hem şef olarak ün kazandı. hem asillerin, hem de burjuvazinin desteğini alarak konserler düzenledi. Kanatlar ve oratoryolar dışında orkestra eserleri de yazdı ve yorumlattı. Ünü dış ülkelerde de duyuldu, pek çok müzikçi onu ziyarete geldi. 1714'te yeniden evlendi, ama doğan sekiz oğlan ve iki kızdan hiçbiri müzikçi olmadı.

Çeşitli yolculuklar yaptı. 1719'da Dresden'de Vivaldi'nin öğrencisi J. G. Pisendel ile tanışan ve onun için bir keman konçertosu yazan Telemann, 1721'de Hamburg'un başlıca beş kilisesine de müzik direktörü olarak atandı ve ölene dek aynı yerde kaldı. Vaftizoğlu Carl Philipp Emanuel Bach bu geleneği devam ettirdi. Kentin beş ayrı kilisesi için müzikler yazdı. Tüm kentin müzik direktörü oldu; Johanneum Kilisesi kantoruğunu da üstlendi. 1722'de Hamburg Operası direktörü de oldu. En ünlü operaları yanında pek çok konçerto,

oda müziği ve orkestra eserlerini, bazı uzun yolculukları dışında 46 yıl yaşadığı Hamburg'ta yazan Telemann 86 yaşında aynı kentte öldü.

Hamburg'da çalışan Telemann'ın Bach ve Handel'in ikisiyle de ilişkileri vardı. Telemann, onlardan çok daha üretkendir, eldeki bütün Alman, İtalyan ve Fransız geleneklerinden yararlandı.

Klasik çağın yolunu açan Telemann'ın halk kitlelerine hitap edebilmesi, çağında sevilmesini ve Bach'tan Haydn'a kadar uzanan zaman içinde bir otorite olarak sayılmasını da sağlamıştır. Yeteneği ve olağanüstü çalışkanlığı ile müzik dünyasının seçkin kişileri arasında sayılan Telemann, aralarında lavta da olmak üzere her türlü çalgı için eserler bestelemiş, gençliğinde çaldığı flüte de ayrı bir önem vermiştir. Besteci aynı zamanda çoklu keman ya da trompet gibi sıra dışı enstrüman kombinasyonları için yazdığı konçertolarla da bilinir. Ayrıca nota yayınında henüz emekleme çağında olan Almanya'da, müzikseverlerin basılı notaya kavuşmasını kolaylaştıran da o olmuş; çalgı ve müzik öğrenimi için besteler yapmış, ülkenin müzik yaşamını yüceltmıştır.

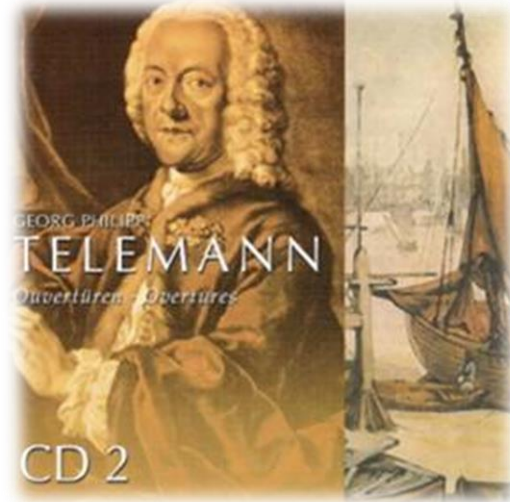
Aşırı virtüöz konçertoları sevmediğini belirten Telemann, bu türdeki eserlerinde toplu ve uyumlu müzik yapma kaygısını taşımıştır. Gençliğindeki ciddi Alman kilise tınıları yerine melodik İtalyan müziğini örnek almış, müziği kendi kendine öğrenmesine karşın, bunu kendi deyimiyle "pastel renkli Fransız armonisi" ile işleyerek, bir renk paleti şeklinde bestelemiştir. Konçertolarında virtüözlüğe karşın solo çalgıların tınısal renklerini gözetken Telemann, yine kendi deyimiyle "çok kez Fransa kokan" konçertolar yazmıştır.

Günümüzde Bach daha büyük bir besteci kabul edilmekle birlikte, Telemann yaşadığı

dönemde müzikal yeteneklerinden ötürü daha tanınan bir besteci olmuştur.

Telemann, çağdaşları arasında büyük bir üne ulaşmıştı. Bu ün öylesine parlaktı ki J.S. Bach'inkini gölgelemişti. XVIII. yüzyılda, dostu ve hayranı olduğu Bach'tan daha önemli bir yere sahipti. Kuhnau'nun ölümünden sonra St. Thomas Kilisesi kantorkluk görevinin Bach'a verilmesinin nedeni de, Leipzig otoritelerinin üzerine düşmesine karşın, Telemann'ın bu görevi reddetmiş olmasıydı.

Eisenach, Frankfurt ve Hamburg'ta hep parlak görevlerde kaldı. Bach'ın aksine ve Hamburg'taki durumuna rağmen gitgide barok sanattan ve Protestan kilisesinin dünyasından ayrıldı. Özel olduğu ölçüde ulusal bir sanatın, "stil galan"ın şekillenmesine katıldı. Öte yandan, onun eserlerinin sanat değerini inkar

etmeden Almanya'da klasisizmi hazırlayan besteciler arasında kesin bir rol oynamadığı ileri sürülebilir. Eserlerinde birleşen tartışılmaz bilgisi, derin ve yumuşak espirisi, az rastlanrı fantezisi, Telemann'ı kusursuzluğun zirvesine çıkarmıştır.

Telemann o kadar üretkendi ki bestelerinin sayısını bilmezdi. Sık sık seyahat edip gittiği yerlerdeki müzik tarzlarını çalışmış ve bunları bestelerine yansıtmıştı.

Solo çalgı için yazdığı 50'ye yakın konçertodan 21'i keman, 13'ü flüt içindir. İki çalgı için 25 konçerto arasında 10 tanesi kemani, diğerleri üfleme çalgıları içerir. Böylece flütü içeren 18 konçerto yazmıştır. Bunların bir kısmı blokflüt, bir kısmı çapraz-flüt içindir; bazen de bu iki çalgıyı birlikte kullanmıştır.

Eserleri arasında 40'tan fazla opera, 16 oratorio, yılın tüm pazarları ve bayramları için 12 albüm tutan kantatlarının da bulunduğu kilise müziği, modern kantatları, orkestra ve oda müziği için kompozisyonları anılmaya değer. Eserlerinden bazıları, çağının pek bilinen biçimlerindedir ve el alışkanlığı ile yazılmış benzerler. Ancak ne olursa olsun bu eserler, XVIII. yüzyılın en seçkin bestecilerinden birini ortaya koymuşlardır.

Telemann'ın eserleri, Telemann Werke Verzeichnis (TWV) ya da Publikations-Zyklen (P) olarak numaralandırılmıştır.

Eserleri

Sofra müziği olarak bilinen Ziyafet Müzikleri en önemli eseri olarak kabul edilir.

Der Geduldige Socrates (1721)

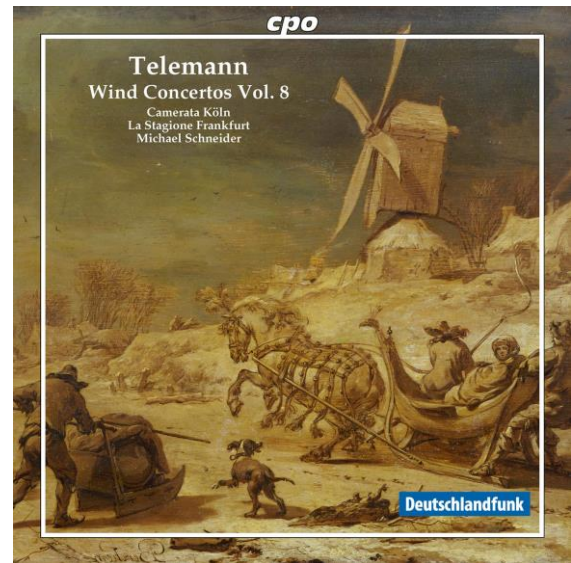
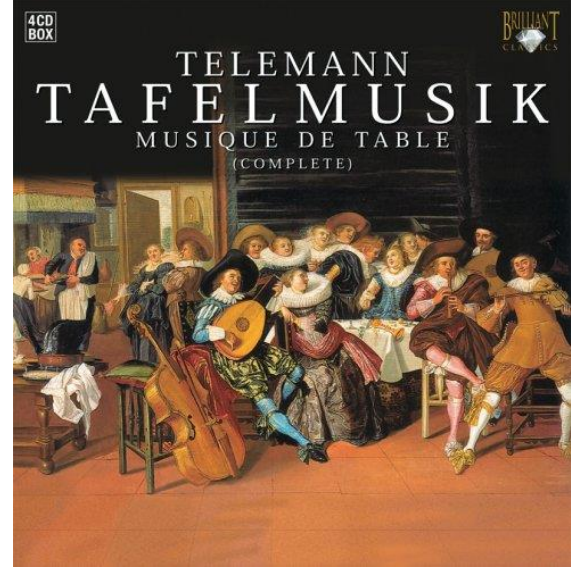
Der Schulmeister

Der Tod Jesu ("İsa'nın Ölümü")

Die Donner-Ode ("The Ode of Thunder")

Die Tageszeiten ("The Times of the Day")

Der Tag des Gerichts ("The Day of Judgement")

– Aktüze İ. Müziği Okumak. Pan Yayıncılık. Nisan 2003.

Kazım Çapacı